

економічної політики, розподіляючи асигнування з державного бюджету, мають направляти ресурси в першу чергу на формування найменш розвинених детермінантів конкурентних переваг регіональних соціально-економічних систем.

За інтенсивністю конкуренції запропоновано виділити інструменти, спрямовані на активізацію та стримування конкурентних відносин між регіональними соціально-економічними системами держави.

Розглядаючи зміст інструментів регулювання конкурентних відносин між регіональними соціально-економічними системами держави, варто зауважити, що окремі із них (міжбюджетні трансферти), спрямовані на вирівнювання рівнів розвитку регіональних соціально-економічних систем держави. Проте вважаємо, що політика, спрямована на вирівнювання рівнів розвитку регіональних соціально-економічних систем держави, не є актуальною, так як вона не зацікавлює як слабкорозвинені регіони так і високорозвинені до пошуку подальших шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності, зменшуючи, при цьому, рівень розвитку конкурентного середовища регіональних соціально-економічних систем держави в цілому. Так, для слабкорозвинених регіональних соціально-економічних систем будуть відсутні стимули для подальшого розвитку за рахунок одержання пільг на сплату податків, дотацій, субсидій або інших інструментів, а для високорозвинених – за рахунок надання цих коштів, які могли б залишитись на рівні регіону для підвищення його конкурентоспроможності.

Висновок. Інструментами, що регулюють інтенсивність конкуренції є інвестування пріоритетних видів економічної діяльності регіону та міжбюджетне вирівнювання. При недостатній наявності власних фінансових ресурсів задля усунення кризових явищ в економіці регіону одним із найефективніших джерел фінансування є інвестування. Активізація інвестиційної діяльності дозволяє усунути процес депресії регіону через оновлення морально застарілого основного капіталу; впроваджувати найновіші досягнення науки та техніки.

Джерела та література

1. Глівенко С.В. Економічне прогнозування: Навчальний посібник / Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. – Суми.: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 207 с.
2. Писаренко С.М. Конкурентоспроможність регіонів в умовах трансформаційної економіки / Писаренко С.М. // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Донецк.: ДонНУ, 2005. – 1165 с.
3. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: [Монографія] / Герасимчук З.В. Вавдіюк Н.С. – Луцьк: Надтир'я, 2006. – 244 с.
4. Побурко Я.О. Часткові та комплексні статистичні оцінювання внеску регіонів України у соціально-економічний розвиток держави / Побурко Я.О., Данилко В.К., // Регіональна економіка. – 2004. – №3. – С.121-139.

Машлякевич А.О.

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Вступ. Нинішня економічна ситуація сприяє розвитку перспективного напрямку якнайшвидшого відновлення якісного потенціалу АПК - аграрного лізингу, що забезпечує необхідну системну техніко-технологічну модернізацію аграрного виробництва в прискореному режимі. Активізація розвитку лізингових відносин в АПК можлива тільки при інвестиційній, організаційній і правовій підтримці держави. В Україні відбулися глибокі зміни в правових аспектах. На новій економічній і правовій основі розвивається аграрний лізинг як механізм державної підтримки АПК у реалізації програм розвитку сільського господарства й регулювання ринків сільськогосподарської продукції, сировини й продовольства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ситуація, що склалася в аграрній галузі, зумовлює необхідність пошуку нових форм фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств з метою формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки України, серед яких важливе місце посідає лізинг. Серед дослідників та їх останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми та звернено увагу на дослідження цього фінансового інструменту, можна виділити праці А. Н. Внукової, В. Газмана, П. Гайдуцького, В. Горемікіна, О. Гриценка, М. Дем'яненка, В. Івашкіна, Н. Кобатової, В. Кузьміна, Д. Лелецького, М. Лобаса, І. Луціва, В. Лященко, В. Кочеткова, В. Міщенко, О. Ольховікова, В. Овчинникова, Г. Підлісецького, Л. Прилуцького, П. Саблука, О. Слав'янської, Ю. Сосюрко, Є. Чекмарьової, Х. Шпітлера та інших науковців.

Ціль роботи. Метою статті є дослідження основних напрямків розвитку лізингу в аграрній сфері України.

Виклад основного матеріалу. Лізинг як економічна категорія характеризує його суб'єктів, об'єктів і характер зв'язків суб'єктів із приводу використання об'єктів. Як економічне явище він має у своєму складі суб'єкти, що вступають у певні відносини один з одним, наділені певними інтересами, і об'єкт, специфічний тільки для даної виробничої відносини (засоби виробництва, що є предметом уваги суб'єктів, що вступають у відносини із приводу їх присвоєння й використання). Як суб'єкти у лізингові відносини вступають підприємства, що виробляють засоби виробництва; лізингові компанії, що купують засоби виробництва у власність і передають їх сільгосптоваровиробникам в оренду на умовах платності й терміновості

(лізингодавці); лізингоотримувачі - сільськогосподарські підприємства, що одержують засоби виробництва в лізинг на умовах оренди (володіють чужою власністю). Подібний підхід дозволяє виділити аграрний лізинг із системи виробничих відносин. Специфічною соціально-економічною ознакою лізингових відносин є обмежені можливості окремого суб'єкта в реалізації своїх економічних інтересів: сільгосптоваровиробників - у відновленні засобів виробництва при обмежених власних коштах і відсутності заставної бази; банків - у зниженні ризиків від участі у фінансуванні реального сектора економіки з ослабленою заставною базою; підприємств сільськогосподарського машинобудування - у розширенні платоспроможного попиту. Спроби вийти зі скрутного стану призвели до необхідності розвитку лізингових відносин, забезпечених прямим державним впливом на функціонування ринку засобів виробництва в аграрній сфері.

Нерозвиненість ринкової інфраструктури, інституціональна невірноваженість обумовили необхідність формування системи адаптації економічного механізму функціонування аграрного лізингу. У цей час механізм адаптаційних взаємодій суб'єктів лізингових відносин послабшав, недостатній регулятивний вплив держави. Це поглиблює невизначеність і невірноваженість відносин. Одним з основних критеріїв функціональної результативності системи адаптації економічного механізму функціонування лізингу є ступінь задоволення потреб [1]. Результати теоретичного дослідження дозволили нам виділити найбільш вагомими мікроекономічні фактори адаптації: організаційно-виробничі, поведінкові, нормативно-правові, фінансово-кредитні, ціннові, що забезпечують конкурентоспроможність продукції й підприємства - учасника лізингових відносин. Особливе місце в процесі адаптації економічного механізму активізації лізингу сільськогосподарської техніки й племінних тварин належить формуванню й реалізації контрактів. Забезпечення високого рівня адаптації економічного механізму функціонування споживачів лізингових послуг (сільськогосподарських підприємств) є засобом зміцнення позицій національної економічної безпеки [2].

Всіх учасників лізингового процесу у аграрній сфері можна розділити на основні й другорядні (рис. 1). До основних учасників відносяться лізингодавець, лізингоотримувач і постачальник (продавець) устаткування, до другорядних - комерційні банки, гаранті лізингових угод, страхові й консалтингові фірми, лізингові брокери, зернотрейдери та ін.

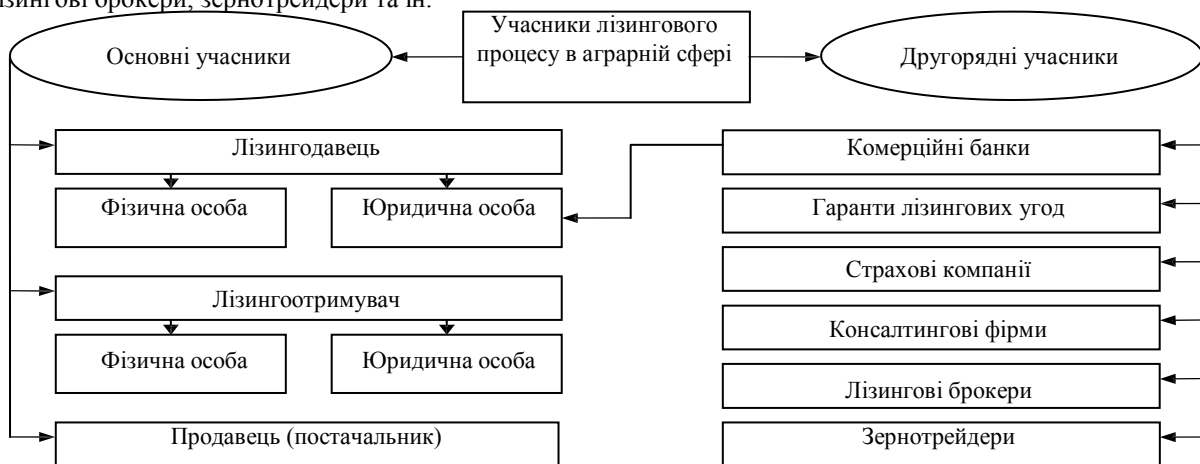

Рис. 1. Учасники лізингового процесу в аграрній сфері

Основним аспектом, що впливає на ухвалення рішення про використання лізингу на підприємствах аграрної сфери, є оцінка його економічної ефективності. Необхідність удосконалювання системи організації фінансування лізингу сільгосптехніки з використанням коштів державного бюджету формує в системі фінансування агролізингу схему по якій кошти з державного бюджету на лізинг техніки варто направляти прямо сільгосп підприємствам. Даний захід дасть можливість сільгосп підприємствам більш раціонально використовувати фінансові ресурси, надасть більш широкі можливості замовляти й одержувати саме ту сільгосптехніку й устаткування, які їм потрібні, а також самостійно вибирати виробників і постачальників даної сільгосптехніки.

При існуючих процентних ставках по комерційному кредиту лізинговий варіант інвестування економічно більш вигідний для сільгоспвиробника, тому що характеризується набагато більшим вивільненням коштів, які можуть бути спрямовані на розвиток виробництва. Інвестиційний кредит навіть із урахуванням субсидій обійдеться дорожче лізингу. При цьому відповідно до діючого законодавства, щоб одержати субсидії, колись потрібно оплатити відсотки по кредиту, що пов'язано зі значним відволіканням коштів з обороту. До переваг лізингової угоди також відносяться: відсутність авансового платежу, сплата першого лізингового платежу після року володіння предметом лізингу, можливість збільшення строку розрахунків до 15 років, що в підсумку націлено на зниження фінансового навантаження на аграрне підприємство [3].

У той же час кредит залишається для більшості сільгоспвиробників єдиним джерелом придбання паливно-мастильних матеріалів (ПММ), добрив і інших матеріальних ресурсів. Методика, що передбачає проведення діагностики фінансового стану позичальників має показники:

- оцінка фінансової стабільності через показники фінансової незалежності (K1), забезпеченості

власними оборотними коштами (K2), поточної ліквідності (K3), абсолютної ліквідності (K4) і термінової ліквідності (K5);

- оцінка ділової активності через показники оборотності товарно-матеріальних запасів (K6), дебіторської заборгованості (K7), кредиторської заборгованості (K8) і оборотних активів (K9);

- оцінка ефективності діяльності через показники прибутковості продажів (K10) і прибутковості продажів по чистому прибутку (K11).

При цьому основними оціночними показниками є коефіцієнти K1, K2, K3, K5, K9, K11, інші використовуються для загальної характеристики в якості додаткових до основних шести.

Ця методика діагностики кредитоспроможності потенційних позичальників недостатньо адаптована до умов сільськогосподарського виробництва, тому що хоча й пред'являє до фінансового стану позичальників високі вимоги, але не враховує інші комплексні показники, використовувані при аналізі, тому не дозволяє повною мірою оцінити рівень ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Відповідно до даної методики більше 40% сільськогосподарських організацій Харківської області в досліджуваній сукупності не підлягали кредитуванню, що виключало можливість використання ними короткострокового кредиту як джерело формування матеріальної бази.

Для оцінки ступеня фінансової стабільності аграрних організацій нами рекомендовано застосовувати комплексну рейтингову оцінку з розширенням переліку індикаторів кредитоспроможності до 11: коефіцієнти фінансової незалежності (K1), забезпеченості власними оборотними коштами (K2), поточної ліквідності (K3), абсолютної ліквідності (K4), термінової ліквідності (K5), оборотність товарно-матеріальних запасів (K6), дебіторської заборгованості (K7), кредиторської заборгованості (K8), коефіцієнт оборотності оборотних активів (K9), прибутковість продажів (K10), прибутковість продажів по чистому прибутку (K 11). Достатні (граничні) значення індикаторів кредитоспроможності й відповідна їм бальна оцінка наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Бальна оцінка значень пропонованих індикаторів кредитоспроможності позичальників-аграрних організацій

Індикатори	Діапазон зміни індикаторів/бали				
K1	$K \geq 0,4$	$0,3 \leq K < 0,4$	$0,2 \leq K < 0,3$	$0,1 \leq K < 0,2$	$0,05 \leq K < 0,1$
	20	15	12	8	5
K2	$K \geq 0,2$	$0,1 \leq K < 0,2$	$0,05 \leq K < 0,1$	$0,01 \leq K < 0,05$	$0 < K < 0,01$
	15	12	10	5	3
K3	$K \geq 1,5$	$1,3 \leq K < 1,5$	$1,2 \leq K < 1,3$	$1,1 \leq K < 1,2$	$1 \leq K < 1,1$
	20	15	12	8	5
K4	$K \geq 0,5$	$0,3 \leq K < 0,5$	$0,1 \leq K < 0,3$	$0,05 \leq K < 0,1$	$0,01 \leq K < 0,05$
	20	15	12	8	5
K5	$K \geq 0,5$	$0,3 \leq K < 0,5$	$0,1 \leq K < 0,3$	$0,05 \leq K < 0,1$	$0,01 \leq K < 0,05$
	10	8	6	3	2
K6	$20 \text{ днів} \leq K < 60 \text{ днів}$	$60 \text{ днів} \leq K < 170 \text{ днів}$	$170 \text{ днів} \leq K < 250 \text{ днів}$	$250 \text{ днів} \leq K < 300 \text{ днів}$	$K \geq 300 \text{ днів}$
	20	10	8	3	0
K7	$K < 75 \text{ днів}$	$75 \text{ днів} \leq K < 130 \text{ днів}$	$130 \text{ днів} \leq K < 175 \text{ днів}$	$175 \text{ днів} \leq K < 200 \text{ днів}$	$K \geq 200 \text{ днів}$
	10	8	5	3	0
K8	$K < 75 \text{ днів}$	$75 \text{ днів} \leq K < 130 \text{ днів}$	$130 \text{ днів} \leq K < 175 \text{ днів}$	$175 \text{ днів} \leq K < 200 \text{ днів}$	$K \geq 200 \text{ днів}$
	10	8	5	3	0
K9	$K \geq 1,6$	$1 \leq K < 1,6$	$0,5 \leq K < 1$	$0,2 \leq K < 0,5$	$K < 0,2$
	20	15	10	5	0
K10	$K \geq 0,05$	$0 \leq K < 0,05$	-	-	-
	5	3	-	-	-
K11	$K \geq 0,01$	$0 \leq K < 0,01$	-	-	-
	5	3	-	-	-

Відповідно до уточненої методики діагностики фінансового стану потенційних позичальників, 47,4% аграрних організацій Харківської області з аналізованої сукупності віднесені до першого класу кредитоспроможності, 26,3% - до другого й 26,3% - до третього, що значно розширює доступ до кредитів банку.

До основних напрямків подальшого розвитку лізингового процесу в аграрній сфері України можна віднести наступні:

- в умовах фінансової кризи необхідно формувати й розміщати державне замовлення на виробництво техніки, що поставляється виробникам сільгосппродукції по договорах державного лізингу;
- збільшити частку високоефективних енергозберігаючих машинних комплексів у загальному обсязі лізингу сільськогосподарських машин і устаткування, переданих сільським товаровиробникам;

- надати сільгоспвиробникам можливість передавати сільгосппродукцію як лізингові платежі по вже укладених договорах державного лізингу за фіксованими цінами, установленим Міністерством аграрної політики й продовольства України на початок року, тобто на умовах ф'ючерсних угод;
- обмежити доступ закордонної сільськогосподарської техніки на український ринок;
- подальше вдосконалювання нормативно-правової бази лізингу і її агропромислового напрямку.

Висновок. Реалізація розроблених положень і рекомендацій дозволить підвищити ефективність використання лізингу для придбання основних виробничих фондів підприємствами АПК і інвестиційну привабливість даного сектора економіки України.

Джерела та література

- Капроні Р. Лізинг в Україні. Посібник / Капроні Р., Кисіль С, Рязанова Н., Василенко Д. – Проект з розвитку лізингу в Україні МФК. – 2001. – 142 с.
- Колосов О.Є. Напрямки трансформації інвестиційної політики України в контексті сучасних тенденцій іноземного інвестування / Колосов О.Є. // Фінанси України. – 2005, № 9. – С. 70-81.
- Ковальчук К.Ф. Показники ефективності лізингової угоди / К.Ф. Ковальчук // Фінанси України. – 2004. – №6. – С.140-143

Богатирьов К.О.

ФУНКЦІ ТА УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Постановка проблеми. Успішне становлення в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки багато в чому залежить від того, наскільки раціонально будуть вирішені проблеми сучасного етапу трансформації економіки для надання йому більшого конструктивізму, комплексності та суспільної привабливості. Сучасні умови господарювання ви зумовлюють потребу вирішення масштабних, складних та багатоаспектних завдань, які слід вирішити. Зокрема, варто забезпечити досягнення стабільного, динамічного та стійкого економічного зростання і на цій основі підвищення якості життя населення, максимально наблизити рівень його добробуту до європейських стандартів. А це неможливо без нормалізації стану на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження з проблем функціонування регіонального ринку праці знайшли своє відображення в працях Д.П. Богині, В.Я. Брича, О.А. Грішнєвої, М.І. Долішнього, Є.П. Качана, А.М. Колота, О.О. Обухівського, В. І. Приймака, У. Я. Садової, Л. К. Семів, С. В. Тумакової, Л. С. Шевченко [1-14] та інших економістів. Але проблеми ефективного розвитку регіонального ринку праці не вичерпані. Наявність множини підходів щодо сутності, а також практична значущість в розвитку економічної діяльності зумовлюють потребу подальшого дослідження функцій та умов розвитку ринку праці регіонального рівня.

Мета статті полягає в дослідженні функцій та умов ефективного розвитку регіонального ринку праці, відповідно до сучасного етапу розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регіональний ринок праці – це суспільно-економічна система, метою функціонування якої є нагромадження, використання та відтворення людських ресурсів. Вона охоплює в межах конкретної території цілісну сукупність сфер, відносин, форм і методів, пов'язаних з трудовою діяльністю людини. Формування регіонального ринку праці обумовлене сформованими системами господарювання, розселення та рівнем розвитку продуктивних сил та виробничих відносин.

Щодо поняття РРП найпоширеніші два погляди. В основі одного з них – ототожнення РРП із процесами та механізмами працевлаштування. У цьому випадку РРП обмежується лише сферою обігу вільної робочої сили регіону, його дія закінчується моментом найму працівника. Відповідно до іншого погляду РРП – це система суспільних відносин, соціальних норм та інститутів, що забезпечують відтворення, обмін та використання робочої сили регіону. РРП розглядається не тільки як сфера обміну робочої сили, але й як сфера відтворення трудового потенціалу і сфера використання робочої сили регіону. Цей різновид процесів Брич В. розглядає як сукупний регіональний ринок праці (СРРП). [3]

Однією з особливостей сучасного ринку праці є те, що він охоплює не лише фазу обміну робочої сили, а й фази її виробництва, розподілу та використання. Тому об'єктом регулювання ринку праці має бути все економічно-активне населення, а також широке коло трудових відносин: проблеми оплати та умов праці, стабілізації і гарантії зайнятості, підготовки та перепідготовки робочої сили та ін.

Умовами ефективного функціонування ринку праці науковці визначають такі:

- повна самостійність і незалежність покупця й продавця та їхня взаємна відповідальність;
 - відносини агентів на ринку праці мають бути здійснені через договори та угоди як між рівноправними партнерами;
 - рівень ефективності функціонування ринку праці залежить від посилення конкуренції між власниками здібностей до праці щодо зайняття робочих місць та роботодавців – щодо залучення найбільш кваліфікованої робочої сили;
 - баланс між робочими місцями, сукупною робочою силою та грошовою масою заробітної праці;
 - наймані працівники та роботодавці можуть об'єднуватись в спілки для захисту своїх інтересів.
- Елементами, за допомогою яких функціонує ринок праці є: товар, попит, ціна, пропозиція робочої сили.